

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. Σελ. 63 «Πανελλήνιον»

«Η ύπαρξη των πρώτων κομμάτων (αγγλικού, γαλλικού, ρωσικού) ήταν πλέον δεδομένη. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από την κίνηση του *Καποδίστρια* να επανδρώσει ένα συμβουλευτικό όργανο, το «Πανελλήνιον», με αντιπροσώπους και των τριών παρατάξεων, προκειμένου να εξασφαλιστεί εσωτερική ειρήνη.»

β. Σελ. 152 Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής

«Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η *Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής* (30 Ιανουαρίου 1923) με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων.»

γ. Σελ. 53 ΠΑΟΥΕΡ

«Την ίδια περίπου εποχή με την λειτουργία της ΟΥΛΕΝ (1925) η βρετανική εταιρεία ΠΑΟΥΕΡ ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην πρωτεύουσα αλλά και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών, βασισμένου σε ηλεκτροκίνητα τραμ και λεωφορεία.»

ΘΕΜΑ Α2

- α. Σωστό (σελ. 249)
- β. Σωστό (σελ. 32)
- γ. Λάθος (σελ. 131)
- δ. Λάθος (σελ. 246)
- ε. Σωστό (σελ. 87)

ΘΕΜΑ Β

B1. Σελ. 20

«Στη διάρκεια του 18ου αιώνα, παρατηρήθηκε σημαντική ναυτιλιακή και εμπορική δραστηριότητα σε πολλές παραλιακές περιοχές του ελληνικού χώρου και σε νησιά. Η δραστηριότητα αυτή ευνοήθηκε από διάφορες συγκυρίες, και ιδιαίτερα από την έξοδο της Ρωσίας στη Μαύρη Θάλασσα και το εμπόριο που αναπτύχθηκε στα λιμάνια της περιοχής (λ.χ. στην Οδησσό) και της Μεσογείου. Με τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774) μεταξύ της Ρωσίας και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, τα χριστιανικά –ελληνικά– πλοία προστατεύονταν από τη ρωσική ισχύ και έτσι ευνοήθηκε η ραγδαία ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους. Λίγο αργότερα, με τη Γαλλική Επανάσταση και τους Ναπολεόντειους πολέμους, ευνοήθηκε ιδιαίτερα η ελληνική ναυτιλία. Η διάσπαση του ηπειρωτικού αποκλεισμού, τον οποίο είχε επιβάλει το αγγλικό ναυτικό στα γαλλικά λιμάνια, έφερνε μεγάλα κέρδη, ενώ ταυτόχρονα η εξαφάνιση των γαλλικών πλοίων από την Ανατολική Μεσόγειο δημιούργησε κενά, που έσπευσαν να εκμεταλλευτούν οι Έλληνες.»

B2. Σελ. 97-98

«Οι υψηλοί δείκτες ανεργίας και οι άθλιες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των εργατών οδήγησαν σε έντονη πολιτικοποίησή τους, κατά τη δεύτερη δεκαετία του 20ού αιώνα. Οι συνθήκες έδιναν την εντύπωση ότι οι πλούσιοι γίνονταν πλουσιότεροι και οι φτωχοί φτωχότεροι. Το 1918 ιδρύθηκε το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.) από συνέδριο σοσιαλιστών. Βασικές θέσεις του προγράμματός του ήταν δημοκρατία, παροχή εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες, αναλογικό εκλογικό σύστημα, εθνικοποίηση των μεγάλων πλουτοπαραγωγικών πηγών. Σχετικά με την εξωτερική πολιτική, ζητούσε ειρήνη, χωρίς προσάρτηση εδαφών, βασισμένη στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών. Τα προβλήματα που αφορούσαν διαμφισβητούμενα εδάφη, θα λύνονταν με δημοψηφίσματα.

Το Σ.Ε.Κ.Ε. ήταν το πιο αυστηρά οργανωμένο κόμμα. Έως το 1919 ήταν υπέρ της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Σταδιακά απομακρύνθηκε από αυτή, υιοθετώντας την αρχή της δικτατορίας του προλεταριάτου. Το 1924 μετονομάστηκε σε *Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος (Κ.Κ.Ε.)*»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α. Σελ. 156-157

«Η αγροτική αποκατάσταση .. λιπάσματα και ζώα.»

+ Σελ. 157 «Την αξία .. Αγροτική Τράπεζα».

Η αγροτική αποκατάσταση στο μεγαλύτερο μέρος της ήταν έργο της ΕΑΠ. Απέβλεπε στη δημιουργία μικρών γεωργικών ιδιοκτησιών. Σύμφωνα και με το κείμενο Α η παραγωγική εγκατάσταση των προσφύγων έγινε με τρόπο οργανωμένο και συστηματικό παίρνοντας κυρίως την μορφή της αγροτικής αποκατάστασης. Η εγκατάσταση των προσφύγων έγινε σε εγκαταλελειμμένα χωριά, σε νέους συνοικισμούς προσαρτημένους σε χωριά και σε νέους, αμιγώς προσφυγικούς συνοικισμούς. Ο παραχωρούμενος κλήρος ποίκιλλε ανάλογα με το μέγεθος της οικογένειας των προσφύγων, την ποιότητα του εδάφους, το είδος της καλλιέργειας και τη δυνατότητα άρδευσης. Συνήθως ο κλήρος δεν αποτελούσε ενιαία έκταση, αλλά τεμάχια αγρών που βρίσκονταν σε διαφορετικές τοποθεσίες. Στην αρχή η διανομή από τις υπηρεσίες εποικισμού ήταν προσωρινή. Θα γινόταν οριστική μετά την κτηματογράφηση από την τοπογραφική υπηρεσία του Υπουργείου Γεωργίας.

Εκτός από τη γη παραχωρούνταν στέγη, εργαλεία, σπόροι λιπάσματα και ζώα. Προς επίρρωση των στοιχείων αυτών το κείμενο Α επισημαίνει πως εκτός από τη γη παραχωρούνταν και όλα τα απαραίτητα μέσα για την καλλιέργειά της. Επίσης, ο Διευθυντής Αγροτικής αποκατάστασης της Ε.Α.Π. αναφέρει πως οι αγρότες πρόσφυγες, προκειμένου να μην υπάρχουν διαχωρισμοί με τους ντόπιους, δικαιούνταν αγροτικής αποκατάστασης όχι μόνο με τη παροχή βιώσιμων γαιών, αλλά και με στέγη που αποτελούνταν από κατοικίες αγροτικού τύπου. Επιπρόσθετα, τους εφοδίαζαν με σπόρους, μικρά και μεγάλα ζώα, εργαλεία, κάρα για όσο χρονικό διάστημα περίμεναν την καρποφορία της πρώτης τους καλλιέργειας, πολλές φορές και κατά τον δεύτερο χρόνο της εγκατάστασής τους.

Την αξία του παραχωρούμενου κλήρου θα πλήρωναν οι πρόσφυγες με δόσεις. Ο τίτλος που δινόταν στους κληρούχους ήταν τίτλος απλής κατοχής. Θα γινόταν τίτλος πλήρους κυριότητας αργότερα, μετά την αποπληρωμή του χρέους. Μετά τη διάλυση της ΕΑΠ, το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Αγροτική Τράπεζα.

β. Σελ. 157

«Για τη στέγαση .. σταύλος.»

Για τη στέγαση τηρήθηκε το σύστημα της ανέγερσης των οικιών απευθείας από την ΕΑΠ (εργολαβία) ή της ανέγερσης από τους ίδιους τους πρόσφυγες με τη χορήγηση όλων των οικοδομικών υλικών (αυτεπιστασία). Πράγματι, το κείμενο Β, λειτουργώντας τόσο επιβεβαιωτικά όσο και συμπληρωματικά, περιγράφει την διαδικασία της κατασκευής των αγροτικών κατοικιών.

Στη πρώτη περίπτωση (εργολαβία) το κείμενο προσθέτει πως πολλοί εργολάβοι αντιμετώπισαν αρκετές δυσκολίες, ιδίως σε περιοχές όπου δυσχεραίνονταν η μεταφορά καθώς και η εύρεση υλικών και εργατικών χεριών. Επιπρόσθετα, το ίδιο κείμενο αναφέρεται στο γεγονός πως η Ε.Α.Π. δεν ήταν ιδιαίτερα ευχαριστημένη από τους εργολάβους, οι οποίοι λόγω πίεσης χρόνου αποκατάστασης έπρεπε να αναλάβουν εργασίες κακής ποιότητας.

Στη δεύτερη περίπτωση (αυτεπιστασία), παρέχονταν στους πρόσφυγες όλα τα απαραίτητα υλικά, ξυλεία, κεραμίδια και καρφιά, τα οποία έρχονταν από μακριά καθώς και χρήματα για να πληρωθούν μαραγκοί και οικοδόμοι. Οι ίδιοι οι πρόσφυγες παρείχαν μη εξειδικευμένη εργασία και επιφορτίζονταν με τη μεταφορά των υλικών. Ένας εργοδηγός επέβλεπε την όλη διαδικασία και έδινε προκαταβολές είτε σε χρήμα είτε σε είδος αναλόγως της προόδου που σημειώθηκε.

Τα κτίσματα ήταν, συνήθως, δύο δωμάτια, μία αποθήκη και ένας σταύλος.

ΘΕΜΑ Δ1

α. Σελ. 215

Το κίνημα του Θερίσου δεν πέτυχε πλήρως τους στόχους του, αλλά έδωσε νέα ισχυρή ώθηση στο Κρητικό Ζήτημα και προκάλεσε θετικές εξελίξεις. Διεθνής Επιτροπή που ήλθε στην Κρήτη το Φεβρουάριο 1906, ανέλαβε να εξετάσει την κατάσταση και τους όρους λειτουργίας του αρμοσטיακού καθεστώτος και να υποβάλει σχετική έκθεση. Ο Ελ. Βενιζέλος (Κείμενο Α) αποτιμώντας τη σημασία του κινήματος του Θερίσου στις εθνικές εξελίξεις υποστηρίζει πως η συμβολή του υπήρξε καθοριστική ώστε το Κρητικό Ζήτημα να αναγνωριστεί ως εθνικόν και όχι ως απλή δυναστική υπόθεση. Οι ελευθερίες του Κρητικού Λαού «απεδόθησαν και πάλιν εις αυτόν» αρτιότερες και διασφαλισμένες. Το νέο πολίτευμα που προέκυψε από το κίνημα του Θερίσου συνετέλεσε, ώστε η πολιτική δύναμη να μετατεθεί στον άξονα του λαϊκού παράγοντα.

Τελικώς, Έπειτα από μακρότατες και επίπονες διαβουλεύσεις με τον Ελ. Βενιζέλο και με την Ελληνική Κυβέρνηση, οι Μεγάλες Δυνάμεις κατέληξαν σε μια νέα ρύθμιση του Κρητικού Ζητήματος. Το οριστικό κείμενο των μεταρρυθμίσεων προέβλεπε την οργάνωση Κρητικής Χωροφυλακής με εντελώς νέο σχήμα, την ίδρυση Κρητικής Πολιτοφυλακής, με Έλληνες αξιωματικούς που προηγουμένως θα παραιτούνταν από τον ελληνικό στρατό, και την ανάκληση των ξένων στρατευμάτων, μετά την αποκατάσταση της εσωτερικής γαλήνης στην Κρήτη.

Τα προαναφερθέντα επιβεβαιώνονται και από το Κείμενο Β στο οποίο περιγράφονται αναλυτικά οι θέσεις της Διεθνούς Επιτροπής. Συγκεκριμένα η Επιτροπή εκτιμώντας πως η παραμονή του ύπατου αρμοστή θα δυσχέραине την πολιτική ζωή της Κρήτης, κατέληξε πως η πιο αποτελεσματική λύση ήταν η άμεση ένωση του νησιού με την Ελλάδα. Τελικώς, τον Ιούλιο του 1906, υιοθετήθηκε ένα σχέδιο για την διευθέτηση του Κρητικού Ζητήματος που προέβλεπε την αναδιάρθρωση της χωροφυλακής με παράλληλη δημιουργία πολιτοφυλακής υπό την εποπτεία απόστρατων Ελλήνων αξιωματικών και απόσυρση όλων των ξένων στρατευμάτων από την Κρήτη.

β. Σελ. 215 – 216

Η πολιτική του Βενιζέλου είχε θριαμβεύσει. Αμέσως έπειτα συγκροτήθηκε η Β΄ Συντακτική Συνέλευση, για την εκπόνηση νέου συντάγματος, και η πρώτη πράξη της ήταν η έκδοση ενωτικού ψηφίσματος, μέσα σε ατμόσφαιρα συμφιλίωσης και εθνικής έξαρσης.» Στο Κείμενο Γ δίνεται το κλίμα που επικράτησε και επιπλέον πληροφορίες για τις ενέργειες των Μεγάλων Δυνάμεων. Ενίσχυσαν την κυβέρνηση της Κρήτης με δάνειο 9.300.000 γαλλικών φράγκων ρυθμίζοντας ταυτοχρόνως το ζήτημα των τόκων των προηγούμενων δανείων. Με νέα απόφασή τους οι Δυνάμεις παραχωρούσαν στο βασιλιά των Ελλήνων Γεώργιο Α΄ το δικαίωμα να διορίζει εκείνος τον Ύπατο Αρμοστή της Κρήτης (14 Αυγούστου 1906). Το γεγονός επιβεβαιώνεται επίσης από το παράθεμα. Η ενέργεια αυτή υπήρξε ένα πολύ σημαντικό βήμα στην προώθηση του Κρητικού Ζητήματος.

Το νησί είχε ουσιαστικά καταστεί μια ιδιότυπη ελληνική επαρχία.

Οι απαντήσεις των πηγών είναι ενδεικτικές και εναπόκεινται στην κρίση των μαθητών

Επιμέλεια:

Σκάνια Αθηνά

Τσιαντόπουλος Άρης